

Zdravie a choroba

Prof. MUDr. Martin Rusnák, CSc
Katedra verejného zdravotníctva
FZaSP, Trnavská univerzita v Trnave

Obsah

- Definícia zdravia a choroby
- Začiatok a koniec ochorenia
- Riziko ochoriet'
- Prevencia
- Súhrn

Definícia zdravia podľa WHO

- Zdravie je stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody pri zachovaní funkcií všetkých telesných orgánov, významných spoločenských funkcií človeka a zachovaní schopnosti organizmu prispôbiť sa meniacim sa podmienkam prostredia.
- Problémy tvorí
 - definícia spokojnosti
 - začiatok ochorenia bez príznakov
 - čo je sociálna spokojnosť
 - ako konať na základe tejto definície

Iné definície

- Stav rovnováhy s biologickým, fyzikálnym a sociálnym prostredím s cieľom maximálnych funkčných schopností.
- Zdravie charakterizuje anatomická, fyziologická a psychologická integrita v zmysle najlepších funkčných schopností v rodine, práci a v spoločnosti.
- Zahŕňa aj vyrovnanie sa so stresom: pocit pohody, neprítomnosť rizík ochorenia a predčasná smrť.

Epidemiologická revolúcia 1960-80

- Spoznanie rizikových faktorov chronických ochorení
- Koncepcia poľa zdravia
- Zdravie pre všetkých
- Pokles úmrtí na porážku, kardiovaskulárne ochorenia a úrazy
- Pokroky v liekoch a diagnostike
- Kontrola infekčných ochorení
- Rýchly nárast ceny za starostlivosť - reformy
- Ciele pre zdravie
- Nerovnosti v zdraví

Verejné zdravie

- Podľa zákona 355/2007 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia
- verejné zdravie je úroveň zdravia spoločnosti, ktorá zodpovedá úrovni poskytovanej zdravotnej starostlivosti, ochrany a podpory zdravia a ekonomickej úrovni spoločnosti

Determinanty zdravia

- Podľa zákona 355/2007 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia
- sú to faktory určujúce zdravie, ktorými sú životné prostredie, pracovné prostredie, genetické faktory, zdravotná starostlivosť, ochrana a podpora zdravia a spôsob života

Koncepcia Hostiteľ-Agent-Prostredie

Hostiteľ▼

Intervencia

Prenášač▲

Prostredie▲

Agent▲

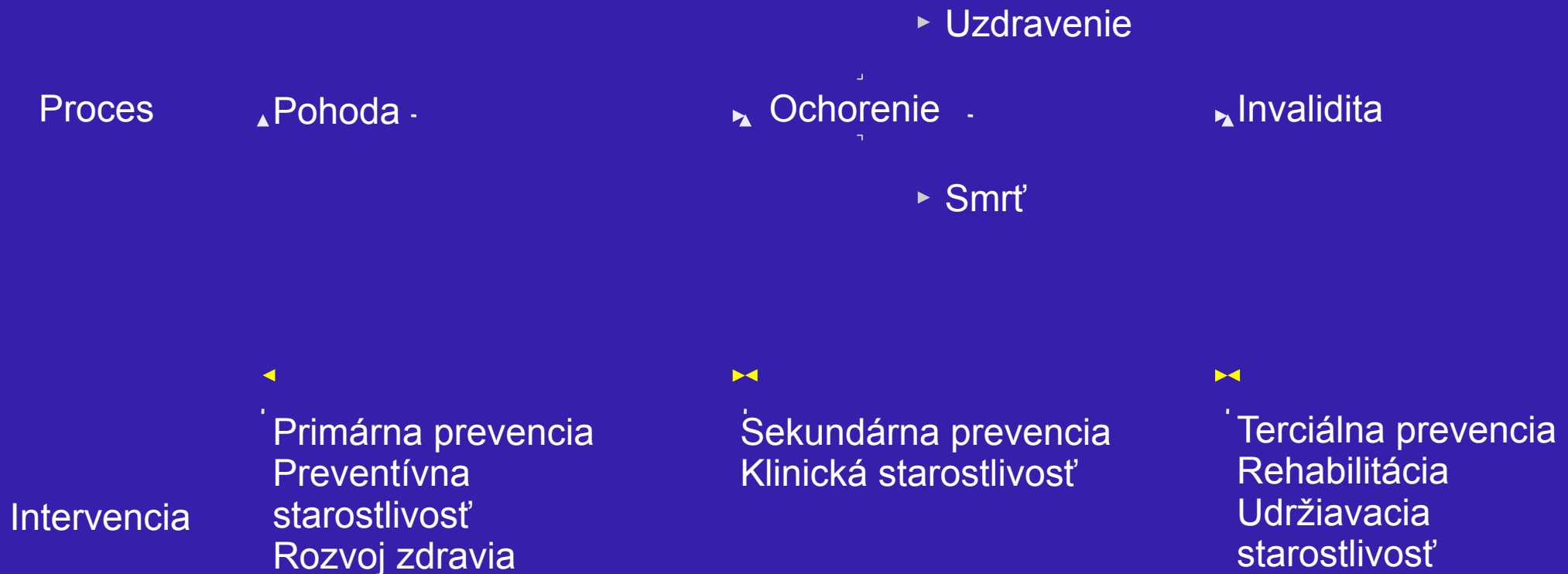
Hostiteľ - faktory genetické, výživové, životný štýl, osobnostné, psychosociálne a iné

Prenášač - mikrobiologické, toxické, stress, práca, nadmiera ale chýbanie výživy

Prostredie - prenášač, fyzikálne-sociálne

Intervencia - klinická, preventívna, prostredie

Proces vývoja ochorenia a intervencia

Podľa Tulchinsky, Varavikova: The New Public Health. 2nd edition, Elsevier Academic Press, 2009

Priebeh infekčných ochorení

- **inkubačná doba** - čas, ktorý uplynie od vstupu choroboplodných zárodkov do tela jedinca po objavenie sa prvých príznakov
- štádium prvých neurčitých príznakov
- štádium typických príznakov
- priebeh ochorenia
- rekondícia - obnovenie výkonnosti
- rekonvalescencia - zotavovanie sa po chorobe

Prenos

- Šírené spoločným prostriedkom
 - prehltnutím vody, potraviny: salmonelóza
 - Vdýchnutím kontaminovaného vzduchu: legionárska choroba
 - inokuláciou (vnútrožilovou alebo podkožnou): žltáčka B
- Prenosom z hostiteľa na hostiteľa
 - Dýchaním: kiahne, chrípka
 - Análno-orálny: shigelózy
 - Pohlavným stykom: AIDS, syfilis

Vstupná brána u človeka ako hostiteľa

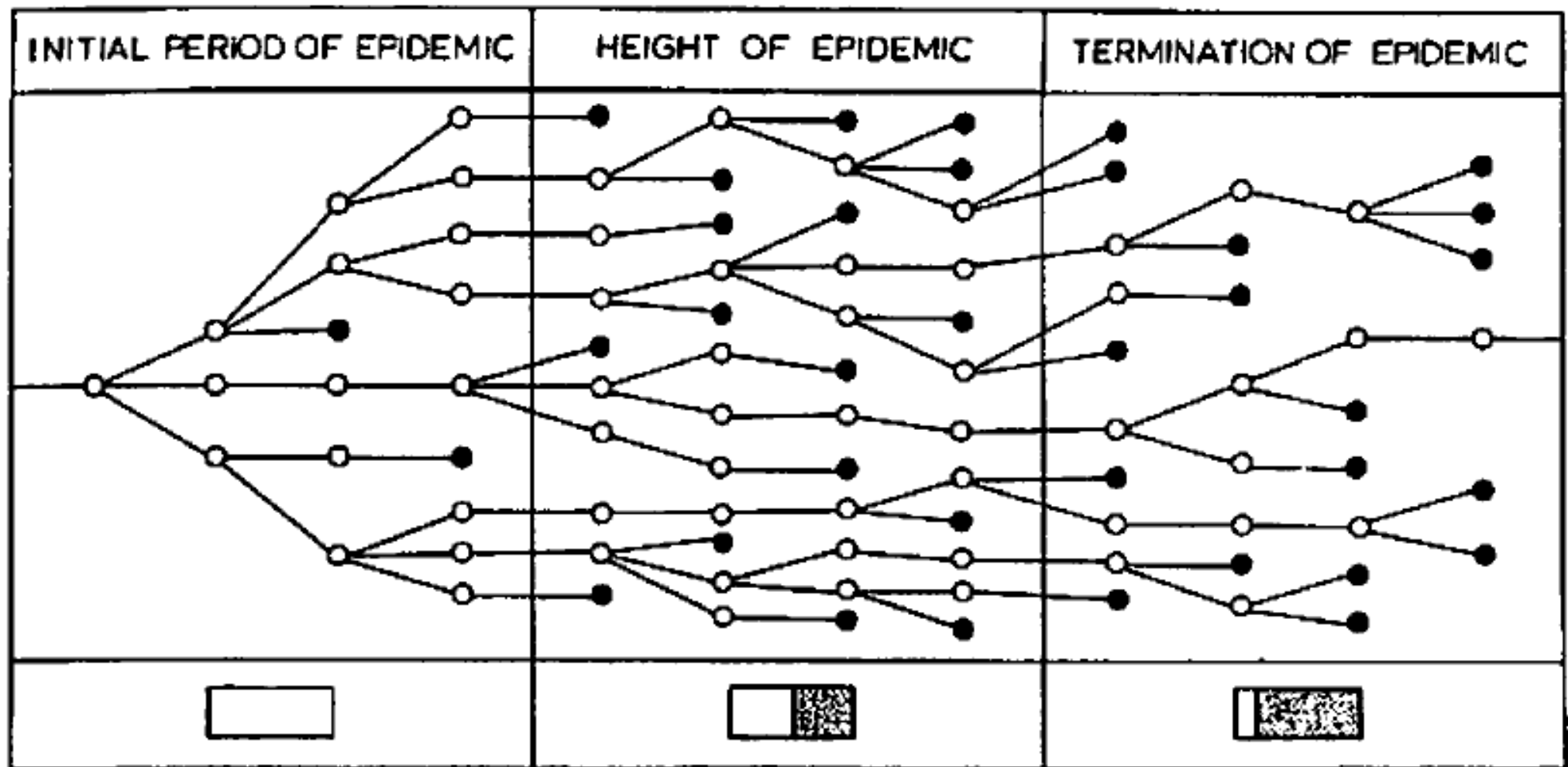
- Horný dýchací trakt: záškrt
- Dolný dýchací trakt: tuberkulóza
- Tráviaci trakt: týfus
- Močovo-pohlavný: kvapavka
- Očná spojivka: trachóm
- Kožou: leptospiróza
- Kožou vpichom: žltá zimnica

Hlavný zdroj infekcie

- Človek: hepatitis A
- Iné stavovce (zoonózy): Tularemia
- Samostatne žijúci agens (?): Histoplazmóza

Cyklus infekčního agens v přírodě

- Človek-človek: chrípka
- Človek-hmyz-človek: malária
- Stavovec-stavovec-(človek): psitakoza
- Stavovec-hmyz-stavovec (človek): zápal mozgových blán

 SUSCEPTIBLE POPULATION

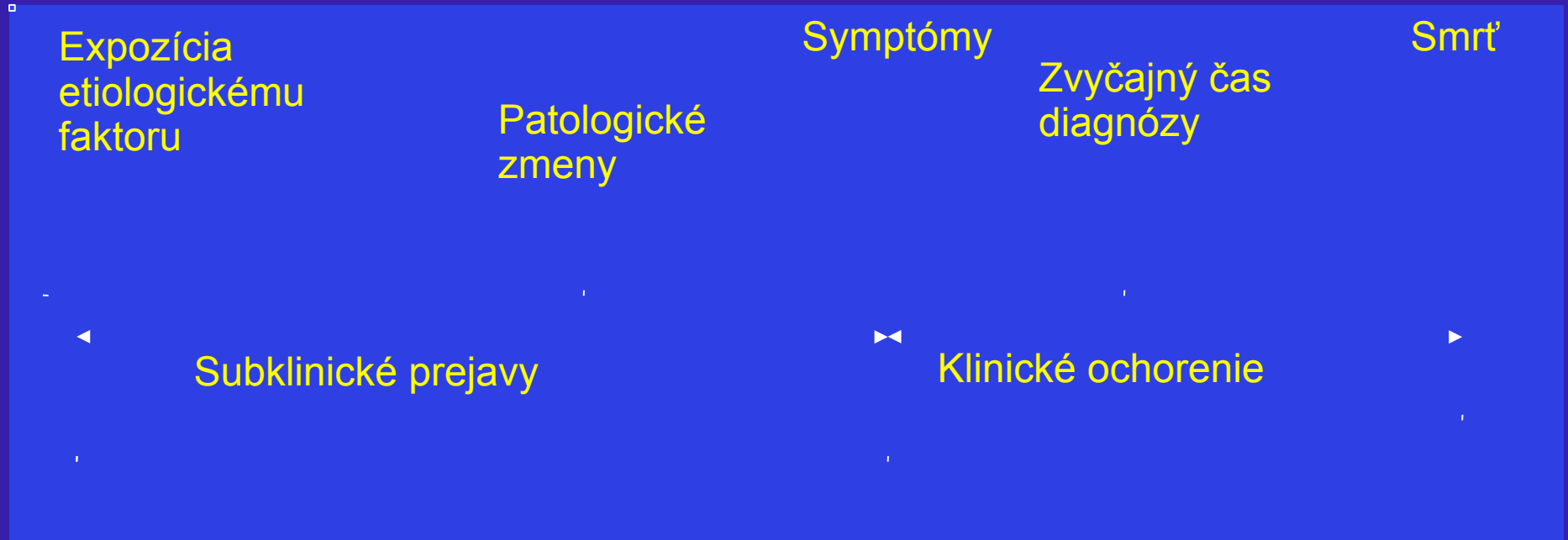
 IMMUNE POPULATION

 INFECTED PERSON WHO INFECTS OTHERS

 INFECTED PERSON WHO FAILS TO INFECT OTHERS

Figure 3-1. Course of a typical propagated epidemic in which the agent is transmitted by contact between individuals. Source: Burnet and White (1972).

Priebeh ochorenia

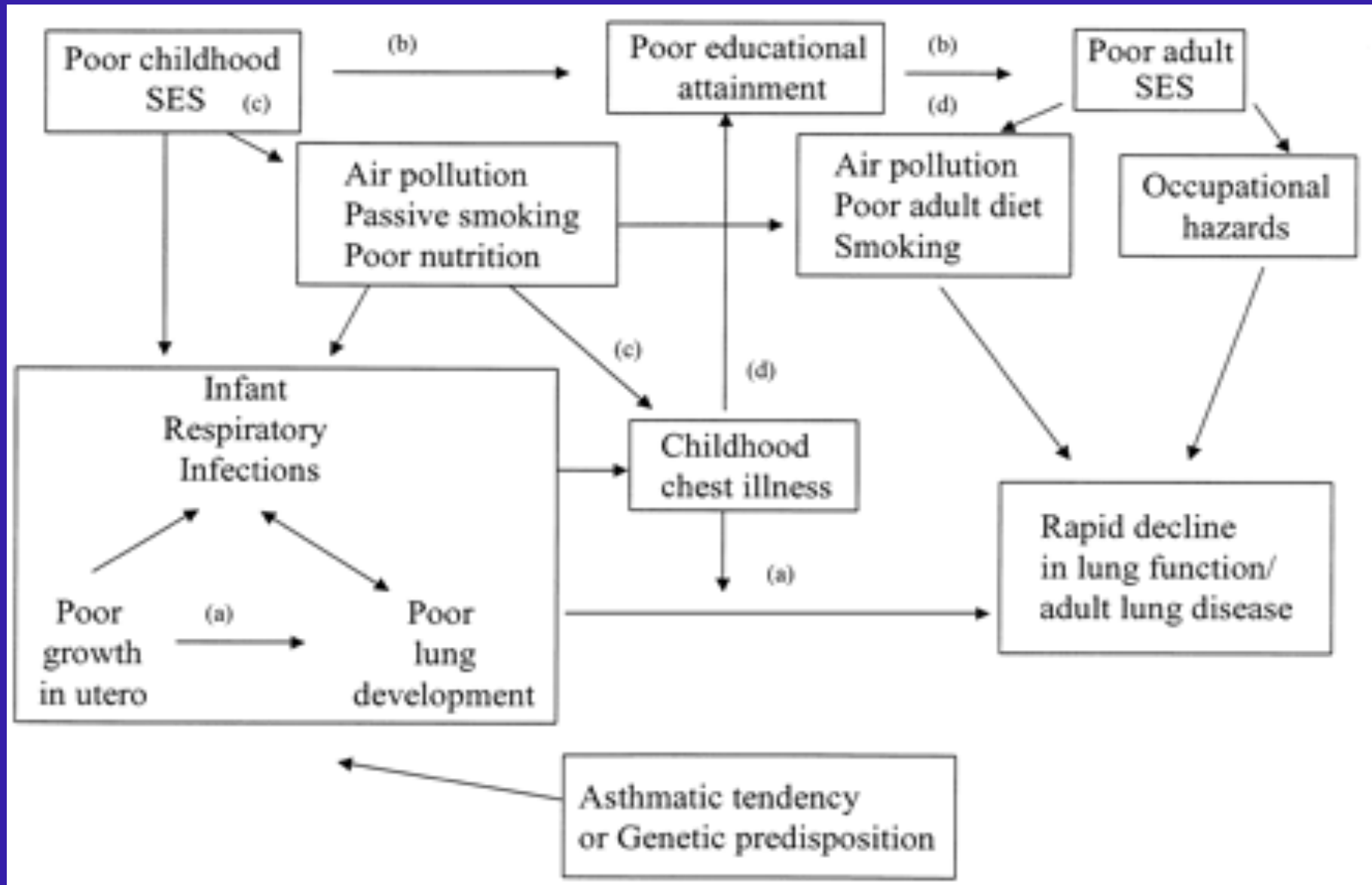
Formy výskytu infekčných ochorení

- **Sporadický výskyt** - ojedinelé prípady bez vzájomnej súvislosti a tendencie šíriť sa ďalej
- **Epidémia** - hromadný výskyt ochorenia lokalizovaný v určitej oblasti
- **Pandémia** - epidémia prekračujúca hranice štátov alebo kontinentov
- **Endémia** - opakovaný výskyt epidémie na určitom území

Neinfekčné-neprenosné ochorenia

- Začiatok? Súčasť príznakov stárnutia.
- Bezpríznakové obdobie. Skryté príznaky.
- Príznaky.
- Liečba.
- Remisie.
- Smrt'.
- Vyliečenie zriedkavé. Ukončenie: často smrťou. Príčina? Mnohopríčinnosť

Vývoj ochorenia dýchacích ciest

Ochorenie ciev srdca

- Riziká
- Bez príznakové obdobie: od mladosti
- Prvé príznaky
- Angina pectoris
- Infarkt
- Prežitie / Rehabilitácia / Invalidita / Smrt'

Úraz

- Príčiny / Riziká
- Ohrozená populácia
- Obtiažnosť úrazu
- Miesto úrazu
- Ret'az starostlivosti: prvá laická pomoc, prvá odborná pomoc, prevoz a prednemocničná starostlivosť, liečba, rehabilitácia
- Výsledok: vyliečenie, čiastočné vyliečenie, invalidita, smrť

Podpora zdravia

- Upevňovanie národných, komunitných a individuálnych znalostí, prístupov, praxí, stratégií a štandardov, ktoré vedú k dobrému zdraviu;
- Podpora legislatívnych, sociálnych alebo iných podmienok a tiež starostlivosť o seba, ktoré znižujú riziko jednotlivca a komunity ochoriet a vytvárajú zdravé prostredie;
- Je zamerané na činnosti súvisiace s determinantami zdravia

Prevenencia podľa zákona 355/2007

- prevenencia ochorení a iných porúch zdravia je systém opatrení zameraných na vylúčenie, prípadne zníženie rizika výskytu ochorení a iných porúch zdravia, na ktoré v rozhodujúcej miere vplývajú životné, pracovné a sociálno-ekonomické podmienky a spôsob života, a opatrení zameraných na ochranu, podporu a rozvoj verejného zdravia.

Primárna prevencia

- Predchádzanie prejavu sa ochorenia

Sekundárna prevencia

- Skorá diagnóza a poskytnutie rýchlej a účinnej liečby, ktorá zastaví progres ochorenia alebo skrátí jeho trvanie alebo predíde komplikáciám už jestvujúceho procesu ochorenia

Terciálna prevencia

- Predchádza dlhodobým poruchám funkcie alebo invalidity, ktoré vznikajú ako následok ochorenia;
- Znovu navrátenie a udržanie optimálnej funkcie po stabilizácii ochorenia, napr. Podporu funkčnej rehabilitácie

Zhrnutie

- Definícia zdravia
- Host'-agent-prostredie
- Ochorenia podľa príčin : infekčné /
neinfekčné
- Začiatok ochorenia
- Prevencia